

УДК 658

Мирон Вачевський, доктор педагогічних наук, професор

кафедри менеджменту і підприємництва
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА УКРАЇНИ В СПІВТОВАРИСТВІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ

У статті досліджується проблема міжнародного маркетингу в економічних відносинах глобального світового господарства, що стоять перед людством та Україною як суверенною державою, яка є членом десятків міжнародних організацій, та регулювання державних відносин на світовому рівні за допомогою міжнародного маркетингу, який формується у нинішній глобальній економіці.

Ключові слова: міжнародний маркетинг, глобалізація, Болонська декларація.

Постановка проблеми. Міжнародний маркетинг, міжнародна економіка, глобальні економічні відносини, міжнародна економічна торгівля, створення великих імперських держав щодо з'єднання людськості у цілому світі, ускладнюється проблемами, які виникають на основі національних, релігійних, державно-політичних чинників глобалізації міждержавних стосунків. Україна, наприклад, не є державою з намірами створювати глобальні світові проблеми, але бере активну участь у процесах глобалізації, входження у світову організацію торгівлі (СОТ), Європейський союз (ЄС), Організацію об'єднаних націй (ООН).

Слід відзначити, що однією з проблем, на розв'язання яких спрямовані зусилля Уряду України, є удосконалення безперервної впродовж життя системи освіти. Дивлячись у майбутнє, уряд України розуміє, що світове співтовариство зазнає стрімких змін. Зростає потреба в адаптації різних систем вищої освіти, їх конкурентоспроможності, а також можливості відповідати належним чином на виклики глобалізації. Освіта має бути спрямована на повний розвиток особистості, зміцнювати повагу до прав людини, основних свобод і миру, давати змогу усім людям брати активну участь у побудові вільного і рівноправного суспільства. Академічна спільнота є одним із найважливіших органів, які утверджують і переносять з покоління в покоління інтелектуальні та культурні цінності. Прискорення людського розвитку можливе лише на основі міцних

партнерських відносин між основними складовими суспільства (різними країнами), державними структурами всіх рівнів, громадянським суспільством.

Європа створила загальноєвропейський освітній простір, межі якого задані Болонською декларацією. Болонська декларація та нормативні акти передбачають створення єдиного європейського освітнього простору із збереженням усіх варіантів місцевих (національних) особливостей освіти та розвитку особистості на основі ділової етики, маркетингової культури взаємовідносин із суб'єктами діяльності¹.

Сьогодні у Європейському освітньому просторі виконується проект TUNING, тобто іде співставлення та інтеграція навчальних програм, курсів тощо. На цьому етапі формується Європейська кваліфікаційна рамка (European Qualification Framework), у залежності від якої будуть формуватися національні системи кваліфікацій. За цими поняттями суттєві результати десятирічної загальноєвропейської роботи, спрямованої на вироблення нових принципів освіти, як відзначає професор Казимир Левківський в роботі².

Україна в 2005 році офіційно приєдналася до Болонського процесу, підписавши Болонську декларацію і взявши на себе чітко окреслені завдання. Нині викладачі, освітянська спільнота та українське суспільство загалом поступово приходять до розуміння, що Болонському процесу альтернативи немає, якщо ми хочемо, щоб Україна розвивалася як самостійна, незалежна,

¹Примаченю Н.М., Вачевський М.В. Маркетингова культура у підприємстві. – К.: ЦУЛ. – 2005. – 128 с.

²Левківський К.М., Логвин З.І., Губернська Н.Л. Збірник нормативних актів щодо Болонського процесу. – К., 2008. – 120 с.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА УКРАЇНИ В СПІВТОВАРИСТВІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ

стабільна держава в стосунках з іншими країнами на зовнішньому ринку.

За допомогою міжнародного маркетингу держава має змогу стимулювати розширене відтворення чи створювати умови, які забороняють ввіз товарів чи їх вивіз.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі міжнародного маркетингу та його вивчення у ВНЗ присвячено значну кількість робіт. Її зокрема досліджували: І.І. Дахно [4], М.М. Єрмошенко [5], В.Г. Кремень [6], В.В. Козак [7], І.Р. Михасюк, З.М. Мальський [9], Н.Ф. Ничкало, В.О. Кудін [12], Н.М. Примаченко [13], Т.М. Циганкова [14] та ін. Більшість публікацій присвячено організації виробництва та збуту товарів і послуг, не вдаючись до суттєвої підготовки маркетологів у

Джерелом користі від неї є порівняльна перевага, відмінності в альтернативних витратах виробництва товарів і послуг між різними країнами. Спеціалізація здійснюється у формі концентрації ресурсів у виробника, який діє з низькими альтернативними витратами.

Міжнародна конкуренція перерозподіляє ресурси країн у ті галузі, де ці країни мають порівняльну перевагу. Міжнародний обмін та спеціалізація призводять до нижчих цін на імпортовану продукцію та більш високих внутрішніх цін на продукцію, яка експортується³. Для світового співтовариства наслідком міжнародної торгівлі є зростання світового сукупного виробництва й споживання, а отже, зростання добробуту.

Розвиток держав

Держави, що існують на планеті, мають різні рівні економічного розвитку та різні системи господарювання. За загальноприйнятою класифікацією приблизно 140 країн належать до слаборозвинутих. За економічним потенціалом і добробутом людей в країні лідерами є США, Німеччина, Японія, Великобританія, Франція, Італія, Канада. Вони створюють близько половини всього виробленого продукту.

сфері міжнародного маркетингу із врахуванням Болонського процесу освіти.

Мета статті. Вироблення нової методики навчання та формування у майбутніх маркетологів-педагогів високого рівня професійних компетенцій в галузі міжнародного маркетингу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світовий розвиток характеризується посиленням зв'язків та взаємодії між країнами. Тенденція до об'єднання викликана потребою розв'язання глобальних проблем, що стоять перед людством. Серед них – зростаюча взаємозалежність держав у економічній сфері.

Світове господарство – сукупність національних господарств і рівних країн, об'єднаних міжнародним поділом праці, виробничими, торговельними, фінансовими і науковими зв'язками.

Світове господарство починає належним чином функціонувати як сформована органічна система на кінці XIX і початку XX століть. Саме в цей час створюється велике виробництво, здатне використовувати досягнення промислової революції. Зростає продуктивність праці, суспільне виробництво переростає національні межі, в більшості вироблені товари країн світу експортуються, розширяється ринок збуту та ввозу товарів і послуг.

Історично першою формою міжнародних економічних відносин була міжнародна торгівля.

У 1991 році перестали існувати соціалістичні країни, які поступово переходять на ринкову систему господарювання.

Усі країни на планеті створюють світове господарство. Значним фактором розвитку світового господарства є інтернаціоналізація господарського механізму, випуск продукції на рівні світових стандартів, кооперування виробництва на міжнародному рівні.

Сукупність виробничих відносин світового господарства проявляється у системі притаманних йому економічних інтересів. Структурними елементами такої системи інтересів є: по-перше, економічні інтереси окремих держав світового співтовариства, які виникають під час виконання ними господарських функцій на рівні міждержавних зв'язків; по-друге, економічні інтереси національних підприємств, які виступають учасниками взаємних господарських зв'язків, що складаються між країнами-партнерами на основі міжнародної торгівлі⁴.

Участь країни в міжнародній торгівлі може будуватися на перевагах:

Економічні інтереси можуть бути й іншими зв'язками: економічне співтовариство, асоціація вільної торгівлі тощо.

Для світового господарства важливе значення має інтернаціоналізація виробництва, яка органічно

³Вачевський М.В. Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник. ЦУЛ.– 2005. – 512с.

⁴Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Примаченко Н.М. Основи економіки. Навчальний посібник. Для учнівліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл 10–11–12 класів. – К.: Педагогічна думка, 2007. – С. 548–565.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА УКРАЇНИ В СПІВТОВАРИСТВІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ

Міжнародна торгівля	форма міжнародних економічних відносин, яка передбачає обмін товарами й послугами і базується на міжнародному поділі праці.
Абсолютна перевага країни	у виробництві певного продукту означає, що ця країна здатна виробляти більшу кількість одиниць цього продукту з певного обсягу ресурсів за наявного рівня технології порівняно з конкурентами.
Порівняльна перевага	країни у виробництві певного продукту означає, що країна може виробляти цей продукт з нижчою внутрішньою альтернативною вартістю, ніж потенційний торговельний партнер.
Торговельний баланс	це співвідношення коштів, отриманих протягом року за експорт, і коштів, сплачених за імпорту товарів.
Сальдо торгового балансу	Сума експорту й імпорту називається зовнішньоторговельним оборотом , а їх різниця – сальдо торговельного балансу . Активне (або позитивне) сальдо торговельного балансу означає перевищення експорту над імпортом, від'ємне перевищення імпорту над експортом.

пов'язана з процесами, що відбуваються на світовому ринку.

Як відомо, торгівля, відокремлюючись від виробництва, розвивається власним шляхом. Випереджаючі темпи зростання світової торгівлі є важливим фактором зростання промислового та сільського господарства, розвитку науково-технічного прогресу, пониження конкурентної боротьби на міжнародній арені.

Україна є членом Організації Об'єднаних Націй, входить у світове співтовариство держав. Це означає, що вона визнає і виконує статут ООН, міжнародне право, які регулюють міждержавні політичні, дипломатичні, соціальні, культурні і економічні міжнародні стосунки. Рациональне використання переваг міжнародних економічних відносин передбачає інтеграцію економіки України у світове господарство.

Україна як суверенна держава ще не має достатнього досвіду налагодження економічних зв'язків із країнами світового співтовариства. Це стримує процес інтеграції української економіки у світове господарство. Щоб розв'язати питання про оптимальне включення економіки України у систему світового господарства, необхідні певні правові, матеріальні і політичні передумови.

Головним економіко-правовим документом, що регламентує розвиток зовнішньоекономічної політики України і сприяє включенню її у систему світового господарства, є Закон про зовнішньоекономічну діяльність України, що був прийнятий у квітні 1991 р. Він передбачає, що суб'єктами міжнародних економічних відносин можуть бути всі юридичні особи, що ведуть виробничу діяльність на території України.

Важливим у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України є також Указ Президента України №136, який наголошує, що всі господарські суб'єкти незалежної України мають право виходу на зовнішній ринок. Їм дозволяється здійснювати зовнішньоторгові операції у валюті. Цим рішенням скасовується значна частина обмежень на імпорту товарів і послуг зарубіжним партнерам господарськими суб'єктами України. Серед інших законодавчих актів, які сприяють економічним зв'язкам України зі світовим господарством, є закони "Про захист іноземних інвестицій на Україні", "Про загальні основи створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон", нові митні правила, правила оподаткування бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності, Постанова Верховної Ради України про формування валютних фондів, положення про проведення міжнародних торгів (тендерів) на території України тощо. Такі заходи також дають можливість залучити в економіку України іноземні капіталовкладення, сприяють виробникам України входити у світовий ринок.

Зазначимо, що суб'єктами світового господарства є: народногосподарські комплекси країн, що беруть участь у міжнародному поділі праці; транснаціональні корпорації; міжнародні економічні організації та фонди⁵.

Незважаючи на посилення глобалізації, інтеграційних тенденцій, визначальним чинником є формування самостійних структур світового господарства на регіональному рівні. Найкращий приклад – Європейська економічна спільнота, що об'єднує практично всі розвинені країни Європи.

Структура світового господарства має

⁵Воробйов С.М. Економіка. Довідник старшокласника та абітурієнта. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС. – 2007. – С. 333 – 334.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА УКРАЇНИ В СПІВТОВАРИСТВІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ

наступну складову: світовий ринок товарів і послуг; світовий ринок капіталів; світовий ринок робочої сили; міжнародна валютна система; міжнародна кредитно-фінансова система; світовий ринок інформації. Світовий ринок науково-дослідних і конструкторських розробок.

Регіональні можливості експортного потенціалу України залежать від рівня розвитку окремих економічних районів. Важливе значення має співробітництво областей, які межують із Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. У перспективі Україна матиме тісні взаємовідносини із Німеччиною, Францією, Італією та іншими країнами Європи. Незважаючи на значні потенціальні можливості України, на шляху її включення у систему світового господарства є багато перешкод. Це, насамперед, зниження темпів виробництва, що є загальним наслідком кризи після виходу із тоталітарної системи й імперії, яка відкинула Україну на багато років назад в економічному розвитку. Україна не мала власних кваліфікованих кадрів для зовнішньоекономічної діяльності, досвіду ведення міжнародних економічних відносин, а це затримувало налагодження світових зв'язків.

За умов переходу України до ринкової економіки функціонування механізму зовнішньоекономічних зв'язків спрямоване передусім на реалізацію загальнодержавних інтересів. Це зумовлює зберігання державної монополії на зовнішньоекономічному рівні, прийняття відповідних законодавчих актів, тарифів, системи оподаткування, укладання договорів, регулювання обсягу, структури, географії поставок, реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, надання їм ліцензій, пільгових кредитів, дотацій, митний збір та контроль за міжнародним рухом капіталів.

Потреба у валютних коштах орієнтує не лише на залучення іноземних кредитів, а й на їх раціональне використання, уникнення збільшення державної заборгованості іноземним партнерам, пошук нових шляхів зовнішньоекономічної діяльності як джерела стабільних грошових надходжень до Державного валютного фонду.

У процесі розвитку міжнародного господарського співробітництва України у сфері матеріального виробництва особлива увага надається залученню до національної економіки іноземних інвестицій.

Найбільш значні інвестиції в економіку України вклали: Іспанія – 5,1 млн. дол., Німеччина – 4,2 млн. дол., США – 4,7 млн. дол., Польща – 3,1 млн. дол., Швейцарія – 3,1 млн. дол., Італія – 1,8 млн. дол.

Для входження у систему світового господарства економіка України має усі підстави і значні можливості. У перспективі наша Батьківщина буде орієнтуватись у своїх зовнішньоекономічних зв'язках на розширення експорту, значне скорочення поставок сировини, матеріалів. Україна розширить географію своїх економічних зв'язків, орієнтуватиметься у зовнішньоекономічних відносинах на високо розвинуті країни світового господарства і на створення умов для переміщення міжнародного капіталу та робочої сили. Слід зазначити, що в останні десятиріччя поширилась нова форма зовнішньоекономічних відносин у вигляді створення на території країни вільних економічних зон. Це має на меті активізацію діяльності підприємств, розміщення тут спільних видів діяльності, модернізацію промисловості, насичення внутрішнього ринку високоякісними товарами та розширення експорту та імпорту. В Україні прийнятий Закон "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" (1992 р.), а також розроблена Концепція створення таких зон (1994 р.). У цих документах обґрунтовані цілі, основні принципи, типи та функції БЕЗ в Україні, стратегія їх розвитку і порядок формування. Вільні економічні зони розглядаються як один із засобів здійснення економічної реформи.

У сучасних умовах відбувається інтернаціоналізація не тільки самого господарського життя, а й системи державного регулювання, відносини між країнами стають багатосторонніми, здійснюється регулювання економічних відносин.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в світі, мають об'єктивний, закономірний характер і певну договірно-правову основу. Групи країн на основі взаємних домовленостей об'єднуються в регіональні міждержавні комплекси та проводять спільну політику в різних сферах суспільно-політичного та господарського життя.

Історично найчіпкіше інтеграційні процеси проявилися в західній Європі. Одним з найяскравіших прикладів інтернаціоналізації економіки, розвитку міжнародного економічного співробітництва є Європейський союз (ЄС). Сьогодні він об'єднує більше 15 країн Західної Європи (існує єдиний внутрішній ринок, зняті обмеження на шляху переміщення товарів, послуг, капіталу, робочої сили). В 1999 році країни ЄС перейшли до єдиної валютної системи з єдиною грошовою одиницею – ЄВРО.

Поряд з економічною інтеграцією відбувається і політичне зближення, більшої дієвості набувають міжнародні інститути законодавчої, судової та

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА УКРАЇНИ В СПІВТОВАРИСТВІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ

виконавчої влади (Європейський парламент, Європейський суд та ін.).

Перед Україною теж стоїть завдання інтеграції у Європейський союз.

Україна має у своєму розпорядженні значний природно-ресурсний і економічний потенціал: родючі землі, з яких майже 70% – кращі у світі чорноземи; величезні запаси марганцевих руд (25% світових), самородної сірки (75%), інші унікальні корисні копалини, у тому числі золото, залізо, титанові, свинцеві, уранові й інші руди. Сировиною для цементної промисловості Україна забезпечена на багато десятиліть, а кам'яною і харчовою сіллю – на сторіччя; надра України містять паливно-енергетичні ресурси, у тому числі вугілля, газ, нафту; значний потенціал, у тому числі експортний, мають сталеплавильний, машинобудівний, хімічний, агропромисловий та інші комплекси. Усе це збільшує шанси України посісти помітне місце в системі світового господарства.

Отже, міжнародна інтеграція є важливим стимулом розвитку та підвищення ефективності виробництва кожної країни. Ще жодна країна не спромоглася створити ефективну економіку, ізольовану від світової економічної системи. Міжнародна інтеграція, міжнародна торгівля дають змогу широко розвивати виробництво таких видів продукції, для яких є найбільш сприятливі умови.

Зовнішньоекономічна діяльність, а з нею і державна політика України в зовнішньоекономічній сфері мають особливу специфіку. Здобувши політичну незалежність, Україна не звільнилася від залежності економічної. Мова йде про енергоносії, які вона втратила після розпаду Російської імперії.

Негативні чинники зовнішньоекономічної діяльності пов'язані з неконкурентоспроможністю українських товарів, насамперед через високі витрати: наприклад, енергоємність основних фондів і застарілої технології набагато перевищує її рівень у країнах-конкурентах. На 1 долар США ВВП Україна витрачає у 5 разів більше енергоресурсів, ніж держави Центральної та Східної Європи, у 12 разів більше від країн ОЕСР. Тому значна частина валютного виторгу (3 – 3,5 млрд. доларів США) йде не на технологічне відновлення виробництва, а на оплату енергоносіїв.

Висновки. Отже, Україна як незалежна держава, член світового співтовариства має активно виступати на світовій арені і включатися у розвиток взаємних господарських відносин з країнами-партнерами. Саме це є важливим фактором стабілізації народного господарства та забезпечення добробуту населення України.

Світове господарство – це сукупність національних господарств та економічних зв'язків, які функціонують на міжнародному рівні, метою яких є випуск продукції світових зразків і об'єднання сил країн для розв'язання глобальних проблем.

Розвиток світового господарства бере початок від першої міжнародної операції купівлі-продажу товару або першої міжнародної бартерної операції, тобто обміну одного товару на інший.

Вважають, що Середземномор'я разом із сусідніми районами Західної Азії стало зародженням світового господарства, яке згодом поширилося у напрямку Південної, Південно-Східної та Східної Азії, Росії, Америки, Австралії з Океанією, Тропічної Африки.

Світовий ринок розглядають як сукупність обмінів товарами і послугами між національними ринками окремих країн. Розвитку світового ринку сприяла необхідність збуту продукції за межами національних ринків. Світовий ринок здійснює зворотний вплив на виробництво, визначаючи кількісні та якісні характеристики потрібних товарів.

1. Воробйов Є.М. Економіка, Довідник старшокласника та абітурієнта. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – С. 333–334.

2. Вачевський М.В. Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2005. – 512 с.

3. Вачевський М.В., Мадзігон В.М. Промисловий маркетинг. Підручник. – К.: "Кондор", 2009. – 650 с.

4. Дахно І.І., Бовтрук Ю.А. Міжнародна економіка. – К. МАУП. – 2002. – 216 с.

5. Єрмошенко М.М. Антимонопольне законодавство і конкуренція. – К.: УкрНИИНТИ, 1991. – 52 с.

6. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ ст. // Шлях освіти. №2. – С. 2–4.

7. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка. – К.: ЦНЛ, 2002. – 118 с.

8. Левківський К.М., Логвин З.І., Губернська Н.Л. Збірник нормативних актів щодо Болонського процесу. – К, 2008. – 120 с.

9. Михасюк І.Р., Мальський З.М. Основи глобальних економічних відносин. – Львів – Жешув. – 2003. – 192 с.

10. Михасюк І.Р., Мальський З.М. Основи глобальних економічних відносин. – Львів: Українські технології, 2003. – С. 83–85.

11. Михасюк І.Р., Бочан І.О. Менеджмент Глобальної економіки. – Львів – Жешув. – 2004.

12. Ничкало Н.Ф., Кудін В.О. Професійна освіта в зарубіжних країнах. – К.: "Вибір", 2002.

13. Примаченко Н.М., Вачевський М.В. Маркетингова культура у підприємстві. – К.: ЦУЛ, 2005. – 128 с.

14. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998. – 120 с.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2008.